MA’NAVIY-MA’RIFIY HAMDA TARBIYAVIY ISHLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA OILA, MAKTAB VA MAHALLA HAMKORLIGINING ROLI

Karamova Mohinur Faxritdin qizi
Xalqaro innovatsion universiteti o‘qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada oila-maktab-mahalla hamkorligining roli hamda ahamiyati haqida batafsil to‘xtalingan. Umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida ma’naviy-ma’rifiy hamda tarbiyaviy ishlarning samaradorligini oshirish konsepsiyasi to‘g‘risida ma’lumotlar keltirilgan.*
Kalit so‘zlar: *Oila, shaxs, mahalla, maktab, jamoatchilik, yetakchilar, psixolog, ma’naviy-ma’rifiy ishlar, konsepsiya.*

Annotation: *This article discusses in detail the role and importance of family-school-neighborhood cooperation. Information is provided on the concept of increasing the effectiveness of spiritual, educational and educational work in secondary educational institutions.*
Keywords: *Family, individual, neighborhood, school, community, leaders, psychologist, spiritual and educational work, concept.*

Аннотация: *В статье подробно рассматриваются роль и значение взаимодействия семьи, школы и местного сообщества. Представлена информация о концепции повышения эффективности духовно-просветительской и воспитательной работы в средних общеобразовательных учреждениях.*
Ключевые слова: *Семья, личность, местное сообщество, школа, сообщество, лидеры, психолог, духовно-просветительская работа, концепция.*

Inson shaxsining shakllanishida oila eng birlamchi va eng muhim muhit hisoblanadi. Chunki bola hayotga qadam qo‘ygan ilk daqiqalardan boshlab, aynan oila bag‘rida ulg‘ayadi, dastlabki axloqiy, ma’naviy va ijtimoiy tasavvurlarni ham shu yerda egallaydi. Biroq oila tarbiyasi yolg‘iz o‘zi shaxsni to‘laqonli kamolga yetkaza olmaydi. Shu o‘rinda maktab va jamoatchilikning o‘rni beqiyos ahamiyat kasb etadi.

Bola maktabga borguncha ham, maktabda ta’lim olayotgan davrida ham asosan oilaviy muhit ta’sirida tarbiyalanadi. Oila — jamiyatning tayanch ustuni, davlatning asosiy hujayrasi sifatida farzandning dunyoqarashi, fe’l-atvori, didi va irodasiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Oiladagi ma’naviy uyg‘unlik, o‘zaro mehr-oqibat va birlik yosh avlodni har tomonlama yetuk, barkamol inson etib voyaga yetkazishning eng muhim omillaridan biridir.

Farzand — bu oilaning eng katta boyligi, bebaho ne’matidir. Shu bois bola eng avvalo o‘z oilasining qadriyatlariga, urf-odat va an’analariga hurmat bilan qarashni

o‘rganmog‘i, ota-onasining hayot tarzi va xulq-atvoridan ibrat olishi zarur. Ota-onaning o‘z farzandiga namuna bo‘lishi — tarbiyaning poydevoridir.

Umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida ma’naviy-ma’rifiy hamda tarbiyaviy ishlar samaradorligini oshirish konsepsiyasida oila, maktab va mahalla hamkorligida alohida to‘xtalingan. Maktab, mahalla va oila hamkorligini mustahkamlash uchun quyidagilar amalga oshiriladi:

Mahallalardagi yoshlar yetakchilari tomonidan o‘quvchilarning bo‘sh vaqtini mazmunli o‘tkazish yuzasidan tashkil qilinadigan tadbirlarning ta’sirchanligini oshirish choralarini ko‘rish;

“Yoshlar daftari”, “Ayollar daftari”, “Temir daftar”ga kiritilgan oilalar farzandlarini moddiy va ma’naviy qo‘llab-quvvatlash maqsadida ularni bepul maktab formasi va darsliklar bilan ta’minlash;

Muammoli oilalardagi muhitni sog‘lomlashtirish hamda notinch oilalar farzandlarini psixologik qo‘llab-quvvatlashning ta’sirchan choralarini qo‘llash bo‘yicha maxsus treninglar tashkil etish;

O‘quvchilarni mahallalarda tashkil etiladigan xalq sayillari, umumxalq bayramlari, o‘yinlar va sport musobaqalariga keng jalb qilish orqali ularni milliy qadriyat va an’analarga hurmat ruhida tarbiyalash;

Farzand tarbiyasida ota-onaning mas’uliyati mavzusidagi aforizmlarni “Kun hikmati” ruknida mobil aloqa operatorlari orqali yetkazishni tizimli yo‘lga qo‘yish;
ota-onalarning farzand tarbiyasidagi mas’uliyatini oshirish maqsadida “Eng namunali ota-ona” tanlovini o‘tkazish;

O‘quvchilarning yosh psixologiyasiga bog‘liq fe’l-atvori hamda ruhiy olamidagi salbiy o‘zgarishlarni oila va maktab jamoasi bilan hamkorlikda bartaraf etish bo‘yicha tizimli ishlarni amalga oshirish;

Maktablarda olib boriladigan tarbiyaviy ishlar samaradorligini oshirishda ota-ona, mahalla, maktab, huquqni muhofaza qilish organlari hamkorligini tubdan yaxshilash.

“Uch avlod uchrashuvi” loyihasida maktab va mahallalarda turli avlod vakillari va o‘quvchilar ishtirokida muloqotlar tashkil etish;

“Ma’naviy barkamol avlod — barqaror jamiyat bunyodkori” tamoyili asosida o‘quvchilarda turli g‘oyaviy xavf-xatarlardan himoyalanish immunitetini shakllantirish;

Respublikamizdagi milliy madaniy markazlar vakillari ishtirokida o‘quvchilarda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmatning hayotimizdagi o‘rni va ahamiyati haqida madaniy-ma’rifiy tadbirlar o‘tkazish.

Farzandni barkamol inson sifatida voyaga yetkazish uchun maktab va oila o‘rtasida mustahkam aloqa o‘rnatilishi shart. Chunki insonda estetik, axloqiy va ijtimoiy fazilatlar kundalik hayot jarayonida shakllanadi, bu esa eng avvalo oilaviy tarbiya bilan bog‘liq. Bunday tarbiya mazmunining to‘g‘ri yo‘naltirilishida maktabning o‘rni katta — aynan u oilalarga yo‘l-yo‘riq beradi, tarbiyaviy ishlarning samaradorligini oshirishda rahbarlik qiladi.

“Maktab, ota-ona va mahalla” hamkorligini ta'minlashda mahalla juda muhim jihatlarni o‘z ichiga oladi. Mahalla, o‘z navbatida, ta’lim jarayonida quyidagi asosiy vazifalarni bajaradi:

Jamoatchilik fikrini aks ettirish: Mahalla o‘z hududlaridagi otaonalar va fuqarolar fikrlarini yig‘adi va ta’lim tizimida ishlatish uchun maktablarga yetkazadi. Bu, ta’lim jarayonining ehtiyojlari va muammolarini aniqlashda juda muhim hisoblanadi.

Madaniy tadbirlar va faoliyatlar tashkil etish: Mahallalar, o‘quvchilar va ota-onalar uchun madaniy va ijtimoiy tadbirlar tashkil etib, ta’lim muhitini yaxshilashga yordam beradi. Bu tadbirlar mahallada bir-biriga yaqinlikni va ahillikni rivojlantiradi.

Mahalliy resurslardan foydalanish: Mahallalar, mahalliy resurslarni, masalan, sport inshootlari, kutubxonalar va madaniyat markazlarini ta’lim jarayonida foydalanish uchun jalb qilishi mumkin. Buning natijasida mahalla hududidagi o‘quvchilar uchun yangi imkoniyatlar yaratiladi.

Ota-onalarni jalb qilish: Mahallalar ota-onalarni ta’lim jarayoniga jalb qilishda muhim rol o‘ynaydi. Ular ota-onalar uchun ma'lumot beruvchi seminarlar va treninglar o‘tkazish orqali ularning ta’limdagi ishtirokini oshirishlari mumkin.

O‘quvchilarning ehtiyojlarini aniqlash: Mahallalar o‘quvchilarning ijtimoiy-iqtisodiy holatini va ehtiyojlarini kuzatib borishi orqali yaxshi ta’limga erishish uchun zarur bo‘lgan imkoniyatlarni yuzaga chiqaradi. Bu, mahalla jamoasining o‘quvchilarga yordam berishiga xizmat qiladi.

Psixologik va ijtimoiy yordam ko‘rsatish: Mahallalar o‘quvchilarga psixologik yordam va ijtimoiy masalalarda yordam ko‘rsatishi mumkin. Mahallada psixologlar, ijtimoiy xodimlar yoki boshqa mutaxassislar bilan hamkorlik o‘rnatilishi, o‘quvchilarning muammolarini hal qilishda yordam beradi.

O‘zaro aloqalarni rivojlantirish: Mahalla, ota-onalar va maktab o‘rtasida o‘zaro aloqalar va hamkorlikni kuchaytirish maqsadida faoliyat yuritishi lozim. Bu hamkorlikni rivojlantirishi va o‘quvchilarni qo‘llabquvvatlashi mumkin. Mahallaning bu funksiyalari “Maktab, ota-ona va mahalla” hamkorligini yanada samarali va foydali qilishga yordam beradi. Mahalla jamoasi o‘zining bilimi, tajribasi va resurslari bilan ta’lim jarayonida muhim ahamiyatga ega bo‘ladi. Bunday hamkorlik, o‘z navbatida, o‘quvchilarning ta’lim sifatini oshirishga va ularni tarbiyalashda yanada muvaffaqiyatli bo‘lishiga xizmat qiladi.

Ota-onalar o‘rtasida olib boriladigan tarbiyaviy-ma’rifiy targ‘ibotlar bu jarayonda juda katta ahamiyatga ega. Chunki zamonaviy ota-onalar psixologik, pedagogik va axloqiy bilimlar bilan yetarlicha qurollanmas ekan, farzand tarbiyasida muvofiqlikka erishish mushkul bo‘ladi. Oilaviy tarbiyani samarali yo‘lga qo‘yishda eng namunali, o‘rnak bo‘luvchi oilalar tajribasini ommalashtirish esa eng to‘g‘ri yo‘ldir.

Maktab esa jamiyatda komil insonni shakllantiruvchi yetakchi muassasa sifatida barcha tarbiyaviy faoliyatni maqsadga yo‘naltirilgan, tizimli va izchil tarzda tashkil etishi lozim. O‘quvchilar jamoasini birlashtira olgan, ota-onalar bilan muntazam aloqada bo‘lgan va jamoatchilikni bolalar tarbiyasiga jalb eta olgan maktabgina haqiqiy yutuqlarga erishadi. Oila, mahalla va maktabning o‘zaro hamkorligi va ta'lim-tarbiya jarayonining har tomonlama takomillashtirilishi yoshlarning barkamol avlod sifatida kamol topishi uchun muhim zamin yaratadi. Bu yo‘nalishda amalga oshiriladigan ishlar nafaqat yoshlarning individual rivojlanishiga, balki jamiyatning barqaror va muvaffaqiyatli rivojlanishiga ham katta hissa qo‘shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mamatkulov D.M. “Maktab – Ota-ona – Mahalla” hamkorligi zanjirini yaratish. Uslubiy tavsiyanoma. Toshkent-2024.
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida ma’naviy-ma’rifiy hamda tarbiyaviy ishlar samaradorligini oshirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida” Qarori.
3. Innovatsion pedagogik yondashuv asosida maktab, oila va mahalla hamkorligi mexanizmini takomillashtirish. Mirzabayeva Nasiba Abduqaxorovna, Shirinov Muzaffar Kucharovich. In-Academy.Uz/Index.Php/Yo.